

AUDIT FAOLIYATINING TASHKILIY ASOSLARI

Toshkent amaliy fanlar universiteti
"Bank ishi va audit" BI2201U02 guruh talabasi

Utemuratova Rayxan Baxadirovna

Toshkent amaliy fanlar universiteti
"Tarmoqlar iqtisodiyoti va buxgalteriyasi" kafedrası
Assistent oqituvchisi

Saydullayeva Zaynabboy Azam qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada audit faoliyatining tashkiliy asoslari, uning nazariy-huquqiy bazasi, tashkiliy tuzilmasi hamda audit jarayonini tashkil etish mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, audit faoliyatini tashkil etishda uchraydigan muammolar tahlil qilinib, ularni bartaraf etish va audit sifatini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari audit faoliyatini samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: audit, audit faoliyati, tashkiliy tuzilma, audit jarayoni, auditorlik xulosasi, ichki nazorat.

Аннотация: В данной статье рассматриваются организационные основы аудиторской деятельности, её теоретико-правовая база, организационная структура и механизм проведения аудита. Проанализированы основные проблемы, возникающие при организации аудиторской деятельности, а также предложены пути их решения и повышения качества аудита. Результаты исследования имеют практическое значение для совершенствования аудиторской деятельности.

Ключевые слова: аудит, аудиторская деятельность, организационная структура, аудиторский процесс, аудиторское заключение, внутренний контроль.

Abstract: This article examines the organizational foundations of audit activity, its theoretical and legal framework, organizational structure, and the mechanism of conducting the audit process. The main problems in organizing audit activities are analyzed, and practical recommendations for improving audit quality are proposed. The research results are useful for enhancing the effectiveness and reliability of audit activities.

Keywords: audit, audit activity, organizational structure, audit process, audit opinion, internal control.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shaffofligi, moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi hamda investorlar va manfaatdor

tomonlarning axborotga bo'lgan ishonchini ta'minlashda audit faoliyati muhim o'rin egallaydi. Audit nafaqat moliyaviy hisobotlarning to'g'riligini tekshirish vositasi, balki korxonalarda boshqaruv samaradorligini oshirish, ichki nazorat tizimini mustahkamlash hamda moliyaviy xatarlarni kamaytirishga xizmat qiluvchi muhim institut hisoblanadi.

Audit faoliyatining samaradorligi, avvalo, uning qay darajada to'g'ri va puxta tashkil etilganiga bog'liq. Auditni tashkil etish jarayonida auditorlik tashkilotining tashkiliy tuzilmasi, auditorlar o'rtasida vazifalarning aniq taqsimlanishi, auditni rejalashtirish darajasi hamda me'yoriy-huquqiy hujjatlarga rioya etilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli audit faoliyatining tashkiliy asoslarini chuqur o'rganish va ularni amaliyotga samarali tatbiq etish bugungi kunda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi audit faoliyatining tashkiliy asoslarini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilish, audit jarayonini tashkil etish mexanizmlarini yoritish hamda audit faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy taklif va xulosalarni ishlab chiqishdan iborat. Ushbu tadqiqot natijalari auditorlik tashkilotlari faoliyatini yanada samarali tashkil etishda hamda audit sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Audit faoliyatining nazariy-huquqiy asoslari

Audit faoliyati bozor iqtisodiyoti sharoitida moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Auditning nazariy asoslari uning mohiyati, maqsadi va vazifalarini belgilab beradi. Audit xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatini mustaqil va xolis baholash orqali moliyaviy axborotlarning haqqoniyligi haqida auditorlik xulosasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Audit faoliyatining huquqiy asoslari esa uni tartibga soluvchi qonunlar, me'yoriy-huquqiy hujjatlar hamda audit standartlaridan iborat. Ushbu hujjatlar auditorlik faoliyatini amalga oshirish tartibini, auditorlarning huquq va majburiyatlarini hamda ularning javobgarligini belgilaydi. Huquqiy asoslarning mavjudligi audit faoliyatining mustaqilligi, shaffofligi va ishonchliligini ta'minlaydi.

Audit faoliyati mustaqillik, xolislik, kasbiy malaka va maxfiylik kabi tamoyillarga asoslanadi. Ushbu tamoyillarga rioya etilishi audit sifatini oshirishga hamda auditorlik xulosasining ishonchli bo'lishiga xizmat qiladi.

Audit faoliyatining tashkiliy tuzilmasi

Audit faoliyatining tashkiliy tuzilmasi auditorlik tekshiruvlarini samarali va sifatli amalga oshirishni ta'minlashga xizmat qiladi. U auditorlik tashkilotining ichki tuzilmasi, boshqaruv tizimi hamda auditorlar o'rtasida vazifalarning aniq taqsimlanishini o'z ichiga oladi. To'g'ri shakllantirilgan tashkiliy tuzilma audit jarayonining uzluksizligi va natijadorligini oshiradi.

Auditorlik tashkilotining tashkiliy tuzilmasi odatda rahbariyat, auditorlar, yordamchi mutaxassislar hamda ichki nazorat bo'limidan iborat bo'ladi. Rahbariyat audit faoliyatini umumiy boshqarish, audit strategiyasini belgilash va sifat nazoratini amalga oshirish uchun mas'uldir. Auditorlar esa audit tekshiruvlarini bevosita o'tkazib, dalillarni yig'ish va tahlil qilish bilan shug'ullanadilar.

Audit faoliyatining tashkiliy tuzilmasida vazifalarning to'g'ri taqsimlanishi muhim ahamiyatga ega. Har bir auditor o'z vakolatlari doirasida faoliyat yuritishi, jamoaviy ish samaradorligini ta'minlashi lozim. Shuningdek, ichki nazorat tizimi audit sifati ustidan nazoratni kuchaytirib, xatolar va kamchiliklarning oldini olishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, audit faoliyatining puxta tashkil etilgan tashkiliy tuzilmasi auditorlik tekshiruvlarining sifatini oshirish, auditorlarning mas'uliyatini kuchaytirish hamda audit natijalarining ishonchliligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Audit jarayonini tashkil etish mexanizmi

Audit jarayonini tashkil etish mexanizmi auditorlik tekshiruvining izchil, samarali va sifatli amalga oshirilishini ta'minlovchi bosqichlar va usullar majmuasidan iborat. Ushbu mexanizm audit faoliyatini rejalashtirishdan boshlab, tekshiruvni o'tkazish va yakuniy xulosani rasmiylashtirishgacha bo'lgan jarayonlarni qamrab oladi.

Audit jarayoni, avvalo, tayyorgarlik bosqichidan boshlanadi. Bu bosqichda tekshirilayotgan korxona faoliyati o'rganiladi, audit maqsadi va hajmi aniqlanadi hamda audit rejasi ishlab chiqiladi. Rejalashtirish jarayonida xatarlar baholanib, auditorlik resurslari oqilona taqsimlanadi.

Keyingi bosqichda audit tekshiruvi amalga oshiriladi. Ushbu jarayonda moliyaviy hujjatlar tekshiriladi, dalillar yig'iladi va ularning ishonchliligi tahlil qilinadi. Audit davomida ishchi hujjatlar yuritilib, aniqlangan kamchilik va xatolar hujjatlashtiriladi.

Audit jarayonining yakuniy bosqichi auditorlik xulosasini tayyorlashdan iborat. Xulosa moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligi va amaldagi me'yoriy hujjatlarga muvofiqligi haqida auditorning mustaqil fikrini ifodalaydi.

Audit faoliyatini tashkil etishda mavjud muammolar va ularni takomillashtirish yo'llari

Audit faoliyatini samarali tashkil etish moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq amaliyotda audit faoliyatini tashkil etish jarayonida qator muammolar mavjud bo'lib, ular audit sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Audit faoliyatini tashkil etishdagi asosiy muammolardan biri – auditorlarning mustaqilligi va xolisligini toʻliq taʼminlashdagi qiyinchiliklardir. Ayrim hollarda auditorlik tashkilotlarining buyurtmachiga moliyaviy yoki boshqa manfaatlar bilan bogʻliqligi audit natijalarining obyektivligiga putur yetkazadi. Shuningdek, auditorlarning kasbiy malakasi va tajribasi yetarli darajada boʻlmasligi ham audit sifatining pasayishiga olib keladi.

Yana bir muhim muammo audit jarayonini rejalashtirish va ichki nazorat tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligidir. Auditni yuzaki rejalashtirish, zamonaviy audit usullaridan yetarlicha foydalanmaslik hamda audit hujjatlarining toʻliq yuritilmasligi tekshiruv natijalarining ishonchliligini kamaytiradi. Bundan tashqari, meʼyoriy-huquqiy bazadagi oʻzgarishlarga moslashishdagi sustkashlik ham auditorlik faoliyatida muammolarni keltirib chiqaradi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun audit faoliyatini tashkil etishni takomillashtirish zarur. Avvalo, auditorlarning mustaqilligi va kasbiy etikaga rioya etishini kuchaytirish, ularning malakasini oshirish va doimiy oʻqitish tizimini rivojlantirish muhimdir. Shuningdek, auditni rejalashtirish va ichki nazorat tizimini takomillashtirish, zamonaviy axborot texnologiyalarini audit jarayoniga joriy etish audit samaradorligini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, audit faoliyatini tashkil etishda mavjud muammolarni bartaraf etish va uni doimiy ravishda takomillashtirib borish audit sifatini oshirish, auditorlik xulosalarining ishonchliligini taʼminlash hamda audit faoliyatining bozor iqtisodiyotidagi rolini kuchaytirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Audit faoliyati bozor iqtisodiyoti sharoitida moliyaviy axborotlarning ishonchliligini taʼminlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Auditni samarali tashkil etish uning nazariy-huquqiy asoslari, tashkiliy tuzilmasi hamda audit jarayonini amalga oshirish mexanizmlarining toʻgʻri shakllantirilishiga bevosita bogʻliqdir. Ushbu jihatlar audit faoliyatining sifatli va natijador boʻlishini taʼminlaydi.

Tadqiqot jarayonida audit faoliyatini tashkil etishda auditorlarning mustaqilligi, kasbiy malakasi, auditni rejalashtirish va ichki nazorat tizimining muhim oʻrni aniqlandi. Mavjud muammolar audit sifatiga salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkinligi sababli, audit faoliyatini doimiy ravishda takomillashtirib borish zarurati yuzaga keladi.

Audit faoliyatini tashkil etishni takomillashtirish, zamonaviy audit usullarini joriy etish va auditorlarning kasbiy salohiyatini oshirish orqali audit natijalarining ishonchliligini taʼminlash hamda audit faoliyatining iqtisodiyotdagi rolini yanada kuchaytirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi "Audit faoliyati to'g'risida" gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining Buxgalteriya hisobi va auditga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlari.
3. Xalqaro audit standartlari (XAS).
4. Karimov A.K. Audit asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
5. Tursunov B.O., Mamatqulov S.A. Audit va audit faoliyatini tashkil etish. – Toshkent.
6. Islomov M.M. Moliyaviy audit. O'quv qo'llanma.
7. Ilmiy jurnallar va iqtisodiy tahlilga oid maqolalar (audit va moliyaviy nazorat mavzusida).
8. Elektron manbalar va rasmiy axborot saytlarida e'lon qilingan materiallar.